

PATRICK HUSE / Northern Imaginary 3rd part -

Paikallinen tieto on toisenlaista globalisaatiota

Porin taidemuseo / Halli, Siipi, Mediapiste, Aula
17.09.2010-16.01.2011

INFOPAKETTI NÄYTTELYYN

Karibun arvoitus

PATRICK HUSE

Northern Imaginary, osa 3

- paikallinen tieto on toisenlaista globalisaatiota

Patrick Husen näyttely Porin taidemuseossa on päätös taiteilijan kolmen näyttelyn sarjalle.

Northern Imaginary on monialainen taideprojekti, jossa taiteilija on lähestynyt pohjoisia alueita Kanadassa, Grönlannissa, Islannissa, Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa. Projektin tavoitteena on kuvailla maata ja luontoa, maan ja kielen välistä suhdetta, yhteiskunnallisia oloja ja paikallista tietoa sekä kulttuurista muutosta ja hallintoa pohjoisen arktisilla alueilla.

Näyttelykokonaisuudet perustuvat Patrick Husen viimeisten 25 vuoden aikana tekemiin matkoihin pohjoisen alueille; paikallisten olojen tarkkailuun sekä teoreettisiin tutkimuksiin ja henkilökohtaiseen kiinnostukseen pohjoisia alueita kohtaan.

Jokaiseen näyttelykokonaisuuteen liittyy julkaisu. Julkaisuihin voi tutustua taidemuseon **Pedapisteessä**, ison näyttelytilan yhteydessä olevassa tilassa. Julkaisuja on myös myynnissä taidemuseon kirjakaupassa.

Käsissäsi oleva infopaketti **Karibun arvoitus** antaa lisätietoa alueista, joita Patrick Huse on tutkinut. Paketti sisältää pohdintoja näyttelyn teemoista sekä kysymyksiä pohdittavaksi ennen ja jälkeen näyttelyn sekä näyttelyssä.

KUVATAITEILIJÄ PATRICK HUSE	3
IHMISEN SUHTEESTA LUONTOON JA YMPÄRISTÖÖN - pohdintoja kuvataiteilija Patrick Husen näyttelyn teemoista	4
KUN KULTTUURI SULAA POIS Trond Berg Eriksen	5-6
SANOJEN YHTEYDESTÄ KULTTUURIIN JA YMPÄRISTÖÖN	7
PORO-SANASTOA ETELÄSAAMEN KIELESTÄ	8
MIKÄ ON KARIBU?	9
KALAALLIT NUNAA - GRÖNLANTI	10
NUNAVUT	11
KARIBUN ARVOITUS - näyttelyyn liittyviä tehtäviä ja kysymyksiä	12
LINKKIVINKKEJÄ	13-14
PEDApisteen kartta Porin taidemuseossa	15

**PATRICK HUSE MUISTUTTAA ETTÄ YMPÄRISTÖKYSYMYKSET OVAT
NYT AJANKOHTAISIMPIA KUIN KOSKAAN**

Norjalaisen kuvataiteilijan Patrick Husen työskentelyssä yhdistyy kuvataide ja antropologia. Huse on työskennellyt parin viimeisen vuosikymmenen aikana pitkiä jaksoja pohjoisen arktisilla alueilla. Hän tutkii, havainnoi ja dokumentoi taiteensa kautta arktisten alueiden ympäristöjä, maisemia ja ihmisiä. Husen valokuvat, maalaukset, teksti- ja videoteokset kertovat näillä alueilla globalisaation ja ilmastonmuutoksen aikaansaamista muutoksista. Husen mielestä taiteilijuus myös velvoittaa ottamaan kantaa ja vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin.

Patrick Huse
s. 1948, Oslo, Norja

Kysymyksiä mukaan näyttelyyn:

**Millä tavoin *luonnonvoimien* tekemä työ, kuten sääolo-
suhteiden vaikutukset näkyvät Patrick Husen näyttelyn
kuvissa?**

**Miten *ihmisen* aikaansaamat muutokset
näkyvät kuvissa?**

**Mitkä asiat kuvissa kielivät nykypäivästä?
Bongaa 2000-luku kuvista.**

**Mitkä asiat kuvissa viittaavat menneisyyteen tai
menneisyyden läsnäoloon?**

**Millä tavoin Sinä määrittelisit luonnon?
Kuuluuko ihminen luontoon?**

**Vastaavatko näyttelyn kuvat mielikuviasi arktisesta
maailmasta ja ympäristöstä?**

Patrik Husen taiteessa näkyy voimakkaasti halu puhua tärkeistä ihmiskuntaa koskettavista asioista. Husen näyttely viestittää, että arktisten alueiden alkuperäiskansojen kokemusperäinen, paikallinen tieto ihmisen suhteesta ympäristöön on viisautta jota muidenkin on syytä kuunnella. Paikallinen tieto opastaa, kuinka voidaan elää sopusoinnussa sen elinympäristön kanssa josta ollaan riippuvaisia. Arktisten kansojen parissa tietämys luonnosta opitaan käytännössä ja se siirtyy sukupolvelta toiselle pääosin suullisena perintönä. Siksi kielen, kulttuurin, ympäristön ja elämäntavan kohtalot kietoutuvat yhteen. Paikkaan liittyvä tieto opettaa myös arvostamaan sitä. Paikka joka toisesta voi näyttää elinkelvottomalta on toisille rakas kotiseutu.

Ulkopuolelta tullut näkee paikan toisenlaisesta näkökulmasta. Turistille kaukainen maa voi olla kiehtovia maisemia ja mahdollisuus seikkailuun, uudisasukkaille jotain mitä ryhtyä muokkaamaan omia tarpeita vastaavaksi. Tiedemiehet näkevät vieraan ympäristön tutkimusvälineidensä ja tieteellisten teorioiden läpi, käytössään olevien välineiden rajaamalla ehdoilla. Yritysmaailman edustajat tarkastelevat paikkaa ja sen tarjoamia mahdollisuuksia taloudellinen hyöty mielessään. Tutkimusmatkailijoille pohjoinen oli aikoinaan kaikkea tätä.

Nyt taloudellista voittoa tavoittelevien katseet ovat taas kääntyneet kohti pohjoista. Ilmaston lämpenemisen myötä arktisten alueiden rikkaita luonnonvaroja päästään paremmin hyödyntämään ja pohjoisen merireitin avautumista odotetaan. Mutta miten osaisimme toimia oikein ympäristön, luonnon ja ihmisten parhaaksi? Yksittäistä eläinlajia ei voi suojella mikäli sen elinympäristö ja elinehdot katoavat. Sama koskee myös kulttuureja. Siksi kestäväällä pohjalla oleva alkuperäiskansojen ja ympäristön suojelu ei voi olla vain erillisiä pienille suojelualueille rajattuja hankkeita.

Patrick Huse on sanonut että maapallon arktiset alueet ovat kuin peili joka näyttää meille meidän toimintamme seuraukset. Mitä hän tarkoittaa?

Alkuperäiskulttuurien kuten inuiittien (menneisyyden?) maailma ja perinnätieto näyttäytyvät helposti vastakohtaisena nykymaailmalle ja nykytiedolle. Alkuperäisasukkaiden tietämys elinympäristöstään on kuitenkin edelleen pätevää käytännössä vaikka se perustuisi osin erilaisiin uskomuksiin. Tiede pyrkii selittämään maailman ilmiöitä omalla tavallaan, mutta myös tieteen keinoin tehtyjä johtopäätöksiä korjataan sitä mukaa kun eri ilmiöistä, kuten ilmastonmuutoksesta saadaan uutta tietoa. Siksi molempia tietoja tarvitaan, kun pyritään tekemään jotain arktisten kulttuurien ja luonnon hyväksi.

Tärkeä maailmanlaajuinen kysymys koskee juuri ihmisten vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kuka saa osallistua kansainväliseen ja paikalliseen elinympäristöjä koskevaan päätöksen tekoon? Kenen ehdoilla ympäristöjä hyödynnetään, tutkitaan ja suojellaan? Globaalit ilmiöt koskettavat kaikkia maapallon alueita. "Maailma" ulottuu pallomme syrjäisimpiinkin kolkkiin. Huoli ympäristöstä on yhteinen.

Patrick Huse: Arctic Resident, Resolute (Arktinen kansalainen, Peräänantamaton). Öljy kankaalle ja digitaalinen valokuva, 2003

TROND BERG ERIKSEN

Maapallon lämpeneminen ei vaikuta kaikkialla maailmassa samalla tavalla. Vähiten lämpenemiseen osallistuvat joutuvat kärsimään eniten. Pari astetta korkeampi lämpötila päiväntasaajalla lisää aavikoitumista radikaalisti, jopa katastrofaalisesti. Kokonaiset elämäntavat katoavat siksi, ettei monilla afrikkalaisilla ole vielä tänä päivänäkään minkäänlaisia turvamarginaaleja. Seitsemän asteen nousu keskilämpötilassa inuittien arktisilla asuinalueilla Kanadassa ja Grönlannissa tuhoaa ajan mittaan heidän elämäntapansa.

Kesät pitenevät. Talvet lyhenevät. Kelirikko aika, jolloin toiminta on mahdotonta, kattaa yhä suuremman osan vuodesta. Metsästäjät kirjaimellisesti putoavat jään läpi. Perinteiset elämäntavat niin Afrikassa kuin arktisella alueella ovat suoraan riippuvaisia luonnosta. Modernissa teollisuusyhteiskunnassa vuorovaikutus luonnon kanssa on vain harvoin yhtä suoraa. Niin kutsutussa nykyaikaisessa maailmassa luonnon ja ihmisen välistä yhteyttä luonnehtivat monenlaiset suojamuurit. Kaupungissa tuskin näkee taivaanrannassa olevia puita. Lisäksi teollisuusmaat sijaitsevat vyöhykkeellä, jossa lämpötila voi vaihdella monta astetta ilman, että se muuttuu epämukavaksi tai hengenvaaralliseksi.

Alueet, jotka aikanaan joutuivat kolonialismin hyväksikäyttämiksi, kärsivät nyt ensimmäisinä maapallon lämpenemisestä. Eurooppalaisesta näkökulmasta ne edustavat sivilisaation reuna-alueita tai paikkoja, ”joissa kukaan ei kuvitellut kenenkään elävän”. Nuo seudut joutuvat taas kerran kärsimään modernin maailman rajattomasta ahneudesta, joka uhkaa luonnon tasapainoa.

Inuittit ovat herkempiä ravintoketjussa oleville myrkyille kuin afrikkalaiset, joiden ruokavalio on monipuolisempi. Inuittien terveyttä tuhoavat myrkyt ovat peräisin kulttuurista, johon he itse osallistuvat vain rajoitetusti. Perinteisellä metsästyskulttuurilla ei ole selviytymisen edellytyksiä, kun hylkeet, valaat, mursut ja jääkarhut muuttavat kauemmas pohjoiseen. Vaikka inuittit ovat vaelluskansaa, hekään eivät voi seurata jäätä miten pitkälle tahansa. Muuttaminen kauemmas pohjoiseen merkitsisi luopumista kaikista nykyaikaisen elämän mukavuuksista.

Jääkarhu on uhanalainen, koska jääpeite ei ole riittävän paksu tai se ei ole kyllin yhtenäinen, vaan koostuu erillisistä jäälaatoista. Tästä johtuen jääkarhun saalistusalueet ovat katoamassa. Eivät vain ihmiset ole lämpötilamuutosten uhreja, vaan myös eläimet, joiden selviytyminen on riippuvainen hyvin tiukasti määritellyistä olosuhteista. Perinteisissä metsästyskulttuureissa ihmisten elämäntavan jatkuminen edellyttää herkkää tasapainoa, koska ihmiset tarvitsevat eläimiä monin tavoin selviytyäkseen. Kun eläimet katoavat, metsästys lakkaa.

Suomen, Norjan, Ruotsin ja Venäjän saamelaiset ovat myös joutuneet kokemaan ilmastonmuutoksen seurauksia. Epävakaa ja vaikeammin ennustettava sää aiheuttaa ongelmia peronhoidon pitkän tähtäimen suunnitteluun. Muutokset lumen laadussa, suuremmat sademäärät talvella sekä järvien alempi vedenkorkeus vähentävät perinteisen tiedon merkitystä. Luontoon tulee uusia eläinlajeja ja kasvillisuus muuttuu.

Jäätä on vähemmän niin meressä kuin järvissä. Jään paksuus muuttuu. Voimakkaampi aallokko ja tuulet lisäävät eroosiota rannikkoalueilla. Auringonpaiste on voimakkaampaa ja painostavampaa. Aikaisemmin harvinaiset auringon polttamat ja ihottumat ovat yleistyneet. Ilmastonmuutos on niin nopeaa, ettei ihminen pysty sopeutumaan. Sekä saamelaisten poronhoito että inuittien metsästys- ja kalastuskulttuuri ovat ilmaston muutosten aiheuttamien suurten haasteiden edessä.

Siitä on jo viisi vuotta, kun punarintarastas, pääskynen ja pöllö ilmestyivät Grönlantiin ensimmäistä kertaa miesmuistiin. Uusien lajien ilmaantuminen on aina merkki vanhojen lajien katoamisesta. Arktisten alueiden elämä on hyvä indikaattori aikanaan koko maailmaan vaikuttavista muutoksista. Vuonna 2006 Reykjavikissa Islannissa helmikuun lämpötila oli korkeampi kuin kertaakaan 41 vuoteen. Grönlannin ja Kanadan ikirouta on katoamassa, ja sen seurauksena rannikkoalueet kuluvat ja käyvät asuinkelvottomiksi. Juuri nämä samat alueet ovat perinteisiä kalastus- ja hylkeenpyyntialueita. Kanadan pohjoisosassa talvi 2005-2006 oli seitsemän astetta keskimääräistä lämpimämpi. Jos sama lämpötilanmuutos olisi tapahtunut Afrikassa, suuret alueet mantereen keskiosissa olisivat käyneet asuinkelvottomiksi parissa vuodessa.

Ilmaston muuttuessa nopeasti perinteinen metsästystä ja kalastusta koskeva tieto menettää merkityksensä. Arktisten alueiden metsästyskulttuuri on näihin päiviin asti säilynyt perinteisenä siinä mielessä, että tieto on välitetty sukupolvelta toiselle suullisesti. Lämpötilan muutokset uhkaavat perinteisiä auktoriteetteja. Vanhat yhteiselämän säännöt ovat katoamassa. Kärpäset ja hyttysset tunkeutuvat Grönlannin länsiosiin. Rajummat myrskysäät tekevät perinteisten pienten kalastusalusten käytöstä vaikeaa ja vaarallista.

Vuonna 2003 inuitit nostivat ihmisoikeuskanteen Bushin hallintoa vastaan, koska Yhdysvallat kieltäytyi allekirjoittamasta Kioton sopimusta. Samaan aikaan amerikkalaiset painostivat Putinia, koska tämä kieltäytyi allekirjoittamasta samaa sopimusta. Inuitit on pidetty maapallon lämpenemistä ja kasvihuonekaasuja koskevien poliittisten keskustelujen ulkopuolella. Se on paradoksaalista, koska kyseiset muutokset vaikuttavat mitä suurimmalla todennäköisyydellä juuri heihin. He eivät voi suoraan osallistua kansainvälisiin neuvotteluihin, koska neuvotteluista on tullut kansallisvaltioiden leikkikenttiä. Niihin osallistuvat ovat menettäneet itsenäisyytensä ja yhteytensä luontoon jo sukupolvia sitten. Etelämpänä mantereella sijaitseissa kaupungeissa sään ja lämpötilan muutosten ainoa vaikutus on, että ihmiset vaihtavat jalkaansa toiset kengät.

Arktisilla alueilla yhden kuukauden myöhästyminen talvimetsästyskauden alkamisessa merkitsee paitsi ravinnon menetystä myös sitä, että syrjäiset yhdyskunnat menettävät kontaktin ympäristöönsä. Inuittien kielissä tai murteissa oleviin kuukausien nimiin sisältyy tietoa siitä, mitä tapahtuu tai mitä voidaan odottaa tapahtuvaksi eri vuodenaikoina. Igloolikissa heinäkuu on ensimmäinen kuukausi, jolloin joet voivat olla sulia. Maaliskuu on ensimmäinen kuukausi, kun hylkeet voivat saada poikasia, ja kesäkuu on kuukausi, kun linnut munivat tai karibut vasovat. Pian millään tällä ei ole enää merkitystä. Inuitit ovat ensimmäisiä kansoja maailmassa, joiden on muututtava täysin lämpötilan muuttuessa. Arktiset alueet joutuvat jälleen kerran maksamaan raskaimman hinnan muiden yhteiskuntien luonnonvarojen käytöstä.

ALKUPERÄISKANSOJEN PAIKALLINEN TIETO

Omaan elinympäristöön ja siinä tapahtuviin (ennustettavissa oleviin) muutoksiin liittyvää kokemuseräistä tietoa kutsutaan paikalliseksi tiedoksi. Kyseessä voi olla esimerkiksi jäätikön vaihteluihin, merivirtoihin ja sääolosuhteisiin liittyvä tieto. Alkuperäiskansojen runsas ja yksityiskohtainen sanasto on kehittynyt kuvaamaan erilaisia metsästyksen ja ympäristössä liikkumisen ja elämisen kannalta tärkeitä seikkoja. Esimerkiksi porolle ja vedenolomuodoille on lukuisia sanoja.

Tällainen tieto on välttämätöntä jotta pärjättäisiin ankarissa olosuhteissa ja saaliseläinten metsästyksessä onnistuisi. Metsästämiseen kytkeytyy hyvin tärkeä osa inuiittien kulttuureista ja perinnätiedosta. Tieto siirtyy suullisesti ja käytännön oppimisen kautta eteenpäin uudelle sukupolvelle, eikä sitä voi oppia koulukirjoista tai luokkahuoneessa. Saaliin jakaminen on erityisen tärkeää yhteisölle. Pojan ensimmäistä metsästämiä hyljettä juhlii koko kylä.

Grönlannissa, arktisessa Kanadassa ja alkuperäiskansojen parissa on tapana määritellä ja selittää lukuisin eri sanoin esimerkiksi maata, eläimiä, lintuja ja luontoa. Alkuperäiskansojen kielet ovat vahvasti sidoksissa suulliseen traditioon, ja sanat periytyvät satojen vuosien takaa. Runsa sanasto kertoo tietämyksestä ja läheisestä yhteydestä luontoon. Tämänkaltaista tietoa on kuitenkin hiljalleen katoamassa, koska kielen käyttöyhteys on supistunut.

Jos konteksti, yhteys jossa kieltä voidaan käyttää [esimerkiksi toiminta, ympäristö] rajoittuu tai katoaa kokonaan, se on katastrofaalista kielen säilymiselle.

Eteläsaamenkielessä poronhoitoon liittyvät sanat ovat kielen parhaiten säilynyt osa, koska poronhoito on edelleen tärkeä elinkeino. Moniin muihin elämänalueisiin liittyvä kieli sen sijaan on vaarassa kadota.

Saamelaiskielissä on suuria eroja, ja niiden sanastoihin sisältyy myös paikallisia muunnoksia. Pohjoissaame on saamelaiskielistä hallitsevin. Puhuttuja saamelaiskieliä on nykyisin yhdeksän.

Seuraavalta sivulta löydät listan poroon liittyvää sanoja.

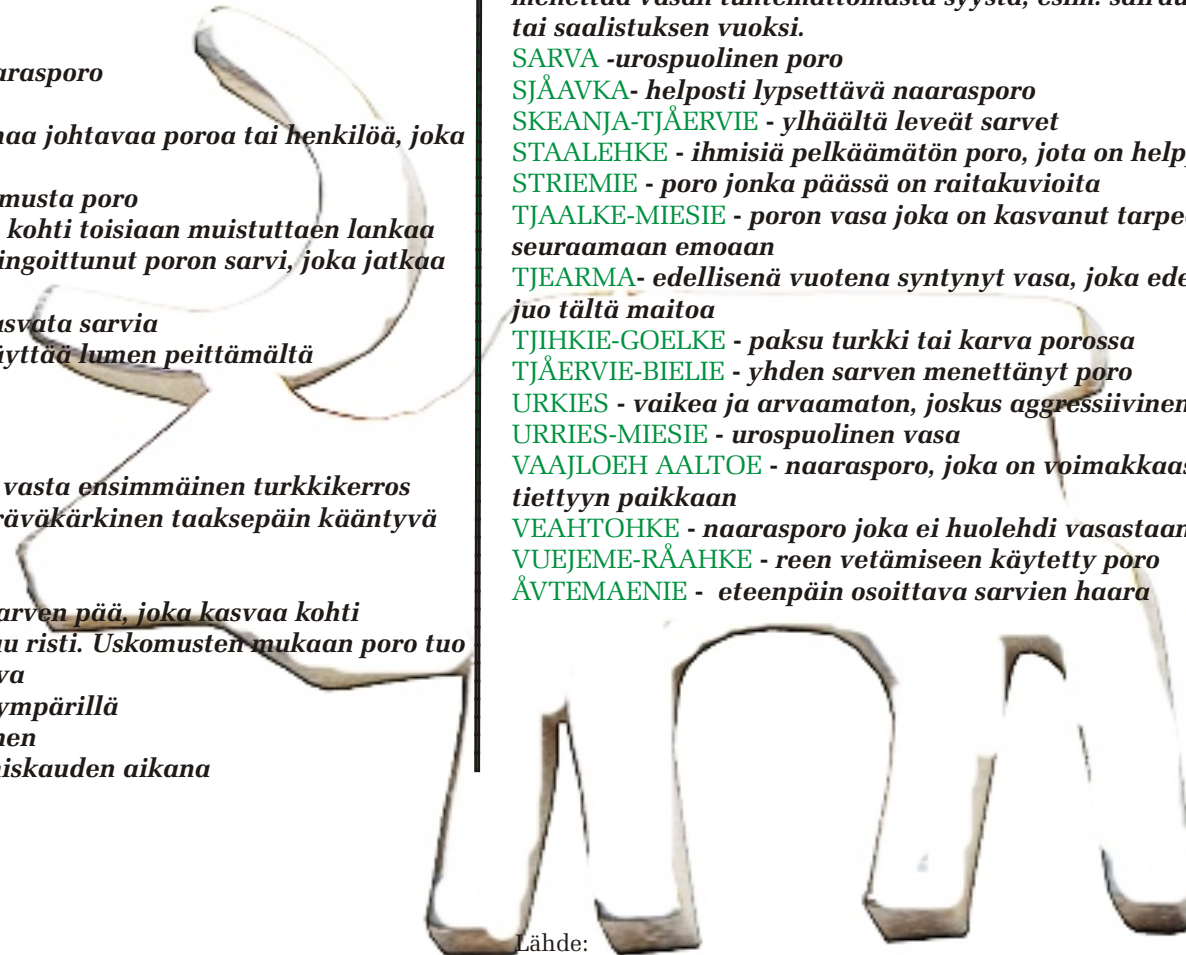
Suomenkielessä poroilla on eri nimityksiä iän ja sukupuolen mukaan. Porouroksista käytetään nimitystä *hirvas*, ja naaraille vastaava termi on *vaadin*. Jälkeläisiä kutsutaan *vasoiksi*. Toisella ikävuodella olevasta naaraasta käytetään nimitystä *vuonelo* ja uroksesta *urakka*. Kun poro täyttää kuusi vuotta, nimitykset loppuvat, jolloin nimitys on *nimiloppu*.

AALKEME VUERHKEHD - sarvien puhdistus turkispeitteestä alkanut
 AATOE - naarasporo vasojen kanssa
 AASNETJÄERVIE-RÅAHKE - urosporo, jolla pienet sarvet johtuen liian rajusta kuohinnasta, näyttää usein vuohelta
 BEALLOE-RÅAHKE - kelloa kantava poro - usein lauman johtaja
 BILSE-MIESIE - vasa, jolla uusi turkiskerros
 BÅAVJOEH/BOEVJE - kyljistään vaaleampi poro
 DALURUTHJE - yksipilkkuinen poro
 DRABLEGE - pilkullinen poro
 DRABNEHKE - vaikeasti lypsettävä naarasporo
 GAALNE - täysikasvuinen poro
 GAAVALOHKE - poro, joka seuraa laumaa johtavaa poroa tai henkilöä, joka kutsuu seuraamaan
 GEERHMES - tumman ruskea, puoliksi musta poro
 GIELE-TJÄERVIE - sarvenpää kasvavat kohti toisiaan muistuttaen lankaa
 HAAKSE-TJÄERVIE - katkennut tai vahingoittunut poron sarvi, joka jatkaa kasvuaan
 HAAME - naaraspro joka ei koskaan kasvata sarvia
 JAESIE-GOELKH - poron turkki, joka näyttää lumen peittämältä

JOVJE - harmaa poro
 JEAVERDH-MIESE - poron vasa jolla on vasta ensimmäinen turkkikerros
 JILLESKENTEMME - sarvet joissa on teräväkärkinen taaksepäin kääntyvä haara
 KLOVSE - valkoinen poro/ albino poro
 KROESSE-TJÄERVIE - teräväkärkinen sarven pää, joka kasvaa kohti "jilleskentemmeä" siten, että muodostuu risti. Uskomusten mukaan poro tuo viestin kuolemasta ja se on teurastettava
 LAJRE-TJELMIE - vaalea alue silmien ympärillä
 LIJNIE-GAALOE - pää kokonaan valkoinen
 MEAVHKA - poron sukupuolielin poikimiskauden aikana

MOMMEHTHIMMIE - nimetön, liian tavallinen poro
 NJALPOEH-TJÄERVIE - sarvet ilman taaksepäin osoittavia kärkiä
 NJEARHTHA - 2-3-vuotiaana, luonnollisin syin kuolleen vasan talja
 NUELJEHKE - uros poro joka on menettänyt sarvensa tai ne on sahattu pois
 ORRE-RÅANTJOE - lähiaikoina kastrotu, täysi-ikäinen poro
 PLIEJHKE-HALLOE - valkoinen täplä otsassa
 RAANE-MIESIE - vuoden ensimmäisenä syntyvä vasa
 REAGKA-TJOELME - vaalea tai tumma kuvio silmien ympärillä
 RÅTNOE' - naarasporo jolla ei ole vasaa kyseisenä vuonna, on voinut menettää vasan tuntemattomasta syystä, esim. sairauden, onnettomuuden tai saalistuksen vuoksi.
 SARVA - urospuolinen poro
 SJÅAVKA - helposti lypsettävä naarasporo
 SKEANJA-TJÄERVIE - ylhäältä leveät sarvet
 STAALEHKE - ihmisiä pelkäämätön poro, jota on helppo käsitellä
 STRIEMIE - poro jonka päässä on raitakuvioita
 TJAALKE-MIESIE - poron vasa joka on kasvanut tarpeeksi vahvaksi seuraamaan emoaan
 TJEARMA - edellisenä vuotena syntynyt vasa, joka edelleen seuraa emoa ja juo tältä maitoa
 TJHKE-GOELKE - paksu turkki tai karva porossa
 TJÄERVIE-BIELIE - yhden sarven menettänyt poro
 URKIES - vaikea ja arvaamaton, joskus aggressiivinen ja vaarallinen
 URRIES-MIESIE - urospuolinen vasa
 VAAJLOEH AALTOE - naarasporo, joka on voimakkaasti kiintynyt johonkin tiettyyn paikkaan
 VEAHTOHKE - naarasporo joka ei huolehdi vasastaan
 VUEJEME-RÅAHKE - reen vetämiseen käytetty poro
 ÅVTEMAENIE - eteenpäin osoittava sarvien haara

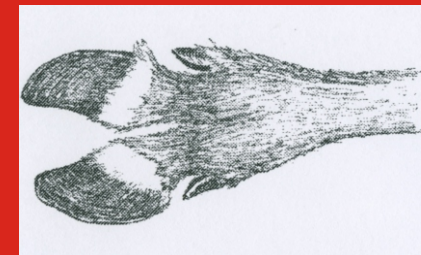
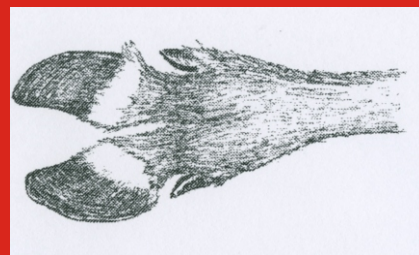
Karibu on Pohjois-Amerikassa, Kanadassa, Alaskassa sekä arktisilla saarilla elävä peuraeläin, jolla on useisiin eri olosuhteisiin sopeutuneita alalajeja, kuten *metsäkaribu* ja *tundrakaribu*. Karibu on läheistä sukua Suomen pohjoisissa osissa tavattavalle poroll, mutta on tätä suurempi. Karibun väri vaihtelee eteläisimpien alalajien ruskeasta pohjoisten lajien valkoiseen. Karibu on myös ainoa hirvieläin, jonka sekä uros- että naarasyksilöillä on sarvet. Karibun liikkua kuuluu naksatelevaa ääntä, sillä sen on jalassa jänne, joka kävellessä liukuu luiden yli. Grönlannissa karibut käyttävät ravinnokseen runsasproteiinisia sinirikon kukkia sekä kuusiota. Talvikauden aikana niiden ravintona on jäkälä. Jäkälän karibut voivat haistaa paksunkin lumikerroksen alta.

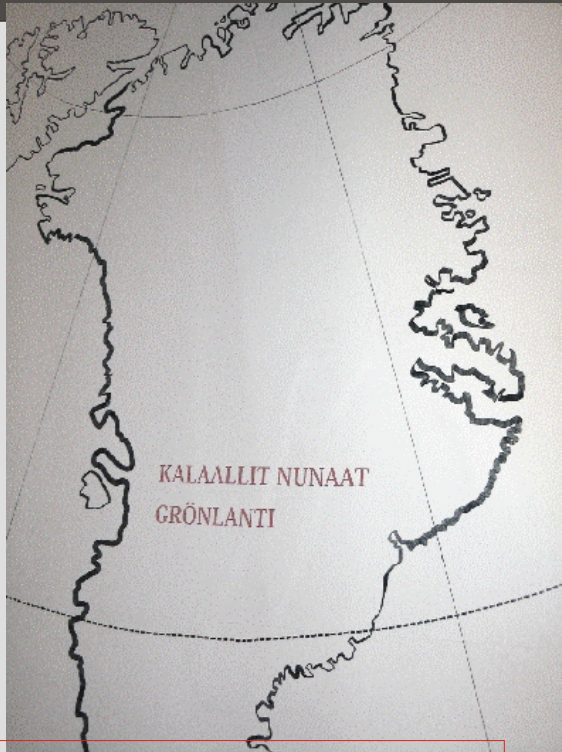
Arktisilla alueilla karibu on aina ollut osa kulttuuria. Vaikeissa olosuhteissa eläneet inuitit oppivat hyödyntämään karibua perusteellisesti. Sen lihaa käytetään ravinnoksi, rasvaa voitiin polttaa valonlähteenä ja nahasta tehdä erilaisia vaatteita. Luista tehtiin neuloja ja koukkuja kalastukseen sekä muita esineitä. Yhtään osaa eläimestä ei jätetty käyttämättä. Karibut olivat myös voimakas osa inuittien mytologiaa, ja metsästäjät kunnioittivat karibua. He ajattelivat, että jos heidän ajatuksensa eläimestä on hyveelliset ja he kohtelevat saalistettua karibua oikein, niitä riittää heille ruoaksi jatkossakin.

Pohjoisen inuit-kansalla oli myös tabuja sen suhteen, miten karibua syödään. Karibu on maalta metsästettävä eläin, joten sitä ei saanut syödä samana päivänä merestä saadun saaliin kanssa. Tabu meni jopa niin pitkälle, että karibua ei saanut paistaa puunuotiolla, sillä puuta saatiin vain meren mukana kulkeutuneena.

Tälläkin hetkellä karibu on yksi pääravinnonlähteistä pohjoisilla seuduilla. Sitä pyydetään läpi vuoden ja syödään käytännössä joka päivä. Karibusta valmistetaan myös matkamauistoja turisteille, mikä tuo lisää elinkeinomahdollisuuksia pohjoisen kansoille. Turistit lähtevät myös mielellään retkille nähdäkseen karibut elävänä luonnossa.

Lähteet: Project Caribou, An Educator's Guide to Wild Caribou of North America <http://www.taiga.net/projectcaribou/pdf/allaboutcaribou.PDF>
Wikipedia, <http://fi.wikipedia.org/wiki/Karibu>

GRÖNLANTI KUVISSA

Vertaa Husen kuvia turismin edistämiseksi tarkoitettuihin kuviin, mainoskuviin, uutiskuviin, tiedekuviin jne.

Millaisena Grönlanti näyttäytyy eri kuvissa? Minkälaisia asioita esimerkiksi turisteille markkinoidaan.

Vieraile esimerkiksi nettisivulla osoitteessa:

<http://www.greenland.com/content/english/tourist>,
tai <http://www.greenland-guide.gl/>

Grönlannin lippu

Grönlanti (*grönlanniksi Kalaallit Nunaat*) on Tanskalle kuuluva itsehallintoalue ja maailman suurin saari Pohjois-Atlantin ja Pohjoisen jäämeren välissä. Maantieteellisesti Grönlanti kuuluu Pohjois-Amerikkaan. Grönlannin pääkaupunki on Nuuk. Saaren väkiluku oli 57 600 vuonna 2009.

Grönlannin omakielinen nimi Kalaallit Nunaat merktsee '*kalaallitien (ihmisten, grönlantilaisten) maa*'.

Grönlanti irtosi Euroopan mantereesta n. 54-55 miljoonaa vuotta sitten. Nykyisin Grönlanti on maailman suurin saari, josta valtaosa on maailman toiseksi suurimman jäätikön peitossa. Jäätikön keskipaksuudeksi on arvioitu noin 1,5 kilometriä. Saari muodostuu rikkonaisista vuorista, vuonoista, jäävuorista ja pienistä saarista. Asutus on rajoittunut pienille jäättömille rannikkoalueille.

Grönlannin ilmasto vaihtelee voimakkaasti sekä pohjoisen ja etelän että rannikon ja sisämaan välillä. Ilmasto on arktinen. Maapallon ilmaston lämpeneminen saa Grönlannin jääkerrokset sulamaan aikaisempaa nopeammin. Tällä uskotaan olevan tulevaisuudessa mittavia vaikutuksia merenpinnan korkeuteen ja merien elämään, ellei prosessia voi hidastaa tai siihen vaikuttaa muilla keinoin.

[Http://fi.wikipedia.org/wiki/Gr%C3%B6nlanti](http://fi.wikipedia.org/wiki/Gr%C3%B6nlanti)

NUNAVUT on Kanadan territorio. Se on perustettu huhtikuussa 1999. Sen asukkaista suurin osa on inuiteja eli eskimoja.

Nunavutin pääkaupunki on Iqaluit, entinen *Frobisher Bay*, Baffinin saarella idässä. Muita suurehkoja asutuskeskuksia ovat Rankin Inlet ja Cambridge Bay. Nunavutiin kuuluvat Ellesmerensaari pohjoisessa ja Victoriansaari lännessä.

Nunavutin väkiluku vuonna 2005 oli noin 30 000 eli noin promille koko Kanadan väkiluvusta. Siitä noin on 25 000 inuitteja. Nunavut on yksi maapallon harvimmin asutetuista alueista.

Nunavut on pääosin kylmää matalakasvuista tundraa, jonka pohjoisosaa sanotaan polaariaavikoksi. Kasvillisuus on lähinnä ruohoa, varpua, jäkälää, vaivaiskoivuja, pensaita jne. Pohjoisosien merijää voi olla ympärivuotinen.

Nunavutissa hyödynnetään luonnonvaroina lyijyä, hopeaa, sinkkiä, maaöljyä ja maakaasua. Tulevaisuudessa turisimista on tulossa on yhä merkittävämpi elinkeino.

[Http://fi.wikipedia.org/wiki/Nunavut](http://fi.wikipedia.org/wiki/Nunavut)

Nunavutin lippu

Motto:
Nunavut Sannginivut
(Nunavut meidän voimamme / Maamme, voimamme)

SANAT

Mitä sanoja sinulle tulee mieleen sanasta Grönlanti?

Tiedätkö miten Grönlanti on saanut nimensä?

Inuiiteilla on runsaasti sanoja lumelle, paikoille ja porolle. Myös kallioita, jäätiköitä, maaston ja jäätikön muotoja, merivirtoja, saaria, sulanveden paikkoja nimetään.

Miksi sanoja tarvitaan näin paljon?

Maailman muuttuessa tarvitaan uusia sanoja uusien ajatusten kertomista varten. Jos kieli ei muutu ja uudistu maailman mukana, ei sen avulla enää pärjää.

MAISEMAT

Miten, millä adjektiiveilla kuvailisit Patrick Husen maisemia?

Husen maalauksissa ja valokuvissa on niukasti väriä. Miten tämä vaikuttaa maisemien tunnelmaan? Mitä luulet taiteilijan tavoitelleen tällä niukkuudella?

Antavatko maisemakuvat helppoja vihjeitä siitä, mistä päin maailmaa ne on kuvattu?

Mitä asioita voi lukea ja päätellä suoraa kuvista?

ELÄIMET

Millaisia kohtaamisia ihmisillä ja eläimillä on?

Miten eroavat toisistaan perheensä elannosta huolehtivat metsästäjän, luonnonsuojelijan, elämyksiä hakevan turistin tai kaupallista hyötyä alueelta hakevan yrityksen näkökulma eläimistöön?

Jääkarhusta on tullut ehkä tunnetuin ilmastonmuutoksen symboli, vaikka arktisilla alueilla elää paljon muitakin eläimiä. Mistä arvelet, että juuri jääkarhu on saanut tämän roolin?

Ota selvää, mitä eläimiä arktisilla aluilla elää jääkarhun ja kariboun lisäksi?

KYSYMYKSIÄ NÄYTTELYN JÄLKEEN

Mikä on mielestäsi suurin eri alkuperäiskansojen ja länsimaisten ihmisten suhteessa luontoon?

Näitkö Patrick Husen teoksissa jotain sellaista, mitä osait näyttelyn otsikon ja saamiesi ennakkotietojen perusteella odottaa?

Oliko näyttelyssä jotakin sinulle täysin uutta ja yllättävää?

Lisäsikö näyttely tietämystäsi arktisista alueista? Opitko jotain uutta? - Mitä?

Voiko taide mielestäsi herättää ihmiset ajattelemaan asioita toisin, syvemmin?

ARKTINEN ALUE

[Http://fi.wikipedia.org/wiki/Arktinen_alue](http://fi.wikipedia.org/wiki/Arktinen_alue)

[Http://www.arcticcentre.org/?DeptID=5495](http://www.arcticcentre.org/?DeptID=5495)

Tietoa: Arktisen alueen määritelmät / Arktisen alueen perusominaisuuksia / Sijainti / Luonto ja eläimet / Alkuperäiskansat.

Arktinen alue eli Arktis tarkoittaa maapallon pohjoisnapaa ympäröiviä alueita. Tavallisesti arktiseen alueeseen katsotaan kuuluvan Pohjoinen jäämeri ja osia Kanadasta, Grönlannista, Venäjästä, Yhdysvalloista ja Pohjoismaista. Arktinen alue on monenkirjava kokonaisuus aavasta lumilakeudesta vihreään tundraan, jäiseen mereen ja korkeisiin vuorenhuippuihin. Alueen alkuperäisväestö on sopeutunut kylmään ilmaan, ikiroutaan ja valon vaihteluun.

Arktisella alueella sijaitsee mittavat vielä suhteellisen käyttämättömät luonnonvarat kuten metsät, kalat, riista sekä mineraalit. Venäjän arktisella alueella on maailman suurimmat käyttämättömät öljy- ja kaasuvarannot, joihin maailman energiateollisuuden kiinnostus on kohdistunut. Arktisen alueen merkitys matkailun kannalta on kasvamassa.

ARKTISEN ALUEEN LÄMPENEMISEN VAIKUTUKSET

[Http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=26140&lan=fi](http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=26140&lan=fi)

Tästä linkistä löydät tiiviin ja selkeän suomenkielisen yhteenvedon arktisen alueen lämpenemisen vaikutuksista maailmanlaajuisesti sekä erityisesti haavoittuvimmilla arktisilla alueilla.

Miten Arktinen alue määritellään? Ketkä asuvat arktisilla alueilla. Maapallon ilmasto muuttuu parhaillaan, ja maailman keskilämpötila nousee nopeammin kuin koskaan. Mitä ilmastonmuutos tarkoittaa maailmanlaajuisesti, ja miten se vaikuttaa haavoittuvimpiin arktisiin alueisiin? Miten muutokset vaikuttavat luontoon ja ihmisten elämään? Minkälaisia ovat arktisen ilmaston kehityssuunnat?

Julkaisu on ulkoasianministeriön ja ympäristöministeriön toteuttama suomenkielinen yhteenveto laajemmasta raportista (*ACIA, Impacts of a Warming Arctic: Arctic Climate Impact Assessment, Cambridge University Press, 2004*) jossa kuvataan ilmastonmuutoksen vaikutuksia arktisella alueella.

ILMASTONMUUTOKSESTA

[Http://www.wwf.fi/ymparisto/ilmastonmuutos/](http://www.wwf.fi/ymparisto/ilmastonmuutos/)

[Http://www.heureka.fi/portal/suomi/tapahtumat_ja_palvelut/yleisotapahtumat/Menneet_yleisotapahtumat/ilmastonmuutos_ja_iglo_2007-2009/](http://www.heureka.fi/portal/suomi/tapahtumat_ja_palvelut/yleisotapahtumat/Menneet_yleisotapahtumat/ilmastonmuutos_ja_iglo_2007-2009/)

<http://ilmatieteenlaitos.fi/abc/index.html?n=253>

Ilmatieteen laitoksen nettisivusto sisältää hakusanoja selityksineen Ilmatieteen laitoksen tutkimusaloilta eli meteorologiasta, klimatologiasta, ilmanlaadusta, avaruustutkimuksesta ja geofysiikasta. Kunkin selitysosan lopussa on hakusanan englanninkielinen vastine, jonka avulla voi etsiä lisätietoja esim. internetistä.

Meteorologia - ilmastoilmiöitä lyhyellä aikajänteellä.

Klimatologia - ilmastotiede, joka tutkii eri paikkoja ja alueiden ilmastoja eli keskimääräisiä säätiloja keskipitkien tai pitkien ajanjaksojen puitteissa.

Geofysiikka- maapalloa ja ilmakehää tutkiva fysikaalinen tiede.

KIOTON SOPIMUS

[Http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentId=136588&nodeId=39775&contentlan=1&culture=fi-FI](http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentId=136588&nodeId=39775&contentlan=1&culture=fi-FI)

Kioton pöytäkirja (Kyoto Protocol)

Kioton pöytäkirja on lisäys 1992 hyväksytyyn ilmastonmuutoksen puitesopimukseen UNFCCC:hen. Kioton pöytäkirja astui voimaan 1997.

“Syyskuuhun 2008 mennessä 182 osapuolta on ratifioinut Kioton ilmastopimuksen. Kioton pöytäkirja velvoittaa vähentämään kuuden kasvihuonekaasun (hiilidioksidi, metaani, dityppioksidi, fluorihilivedyt, perfluorihilivedyt ja rikkiheksafluoridi) päästöjä yhteensä 5,2 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuosina 2008–2012. Tämä sitova yleisvelvoite on jaettu maakohtaisesti. Pöytäkirjan tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi koskevat teollisuusmaita. Kehitysmaat ei velvoiteta korjaamaan tämän sopimuksen puitteissa ongelmaa, jota ne eivät ole itse aiheuttaneet. Kioton sopimus on voimassa vuoteen 2012 asti. Vuoden 2012 jälkeisestä ilmastopimusjärjestelmästä neuvotellaan parhaillaan.”

Devon island

Resolute Bay

Cornwallis island

Ammassalik

Tasilaq

Qaqortoq

Nuuk

Kartta / Kiitos Heikki Hautala ja Janne Vuollet.

Kannen kuva: Patrick Huse: Caribou Painting (Karibumaalaus), 2005